SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:971

av Mathias Tegnér (S)

En rättvis klimatomställning för tillväxt, jobb och en bättre framtid

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en utvecklad sammanhållen och rättvis strategi för klimatomställningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att säkerställa att klimatperspektivet ytterligare integreras i finanspolitiken och den ekonomiska politiken i stort och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att utveckla metoder för att systematiskt redovisa klimatkonsekvenserna av ekonomisk-politiska reformer och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att komplettera det klimatpolitiska ramverket med konsumtionsbaserade klimatmål och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att EU:s utsläppshandelssystem utvecklas så att utsläppen minskar i enlighet med unionens klimatåtaganden och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utreda införandet av en statlig grön investeringsbank för att mobilisera långsiktigt kapital till klimatomställningen och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över statens möjligheter att genom lån, garantier och riskdelning påskynda investeringar i grön teknik och industriell omställning och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla strategiska partnerskap mellan stat och näringsliv för grön industrialisering, innovation och export och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att öka investeringstakten i elnät, elektrifiering, energieffektivisering och hållbar transportinfrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att stärka offentlig upphandling som ett verktyg för minskade klimatutsläpp, cirkulär ekonomi och grön innovation och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att stärka förutsättningarna och kunskapsstödet för offentlig innovationsupphandling och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja en cirkulär ekonomi genom återanvändning, reparation, materialåtervinning och förändrade ekonomiska styrmedel och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av långsiktiga och kraftfulla åtgärder för att minska klimatutsläppen från flygtrafiken och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska klimatutsläppen från flygtrafiken och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att stimulera utvecklingen och användningen av hållbara flygbränslen samt stärka järnvägens möjligheter att ersätta kortare flygresor och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att utveckla konsumentinformation och klimatmärkning av livsmedel och andra varor och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska klimatpåverkan från livsmedelskonsumtionen i offentlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka samhällets beredskap inför klimatrelaterade naturkatastrofer och extrema väderhändelser och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftning och samhällsplanering för att bättre hantera klimatförändringarnas långsiktiga konsekvenser och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Klimatkrisen kräver en sammanhållen politik

Världen står inför en stor mänsklig och miljömässig katastrof på grund av jordens temperaturhöjning. Klimatkrisen är vår tids största ödesfråga. Det är samtidigt en fråga som i grunden handlar om vilket samhälle vi vill lämna efter oss till kommande generationer.

När världens länder träffades i Paris i december 2015 enades de om ett globalt klimatavtal. Parisavtalet innebär att den globala temperaturhöjningen ska hållas väl under två grader jämfört med förindustriell nivå, samtidigt som ansträngningar ska göras för att begränsa uppvärmningen till 1,5 grader.

Det var ett historiskt avtal. Men det var också ett avtal under galgen. Det kunde komma till stånd eftersom forskare, folkrörelser och andra under lång tid satt press på politiker att agera.

Sedan dess har mycket hänt. Vi har sett en omfattande teknisk utveckling inom förnybar energi, elektrifiering och grön industri. Företag har investerat stora belopp i nya tekniker och människor har förändrat sina konsumtionsmönster. Hittills har dessa framsteg inte lett till kraftigt minskade utsläpp. I stället fortsätter de globala utsläppen att vara alldeles för höga.

Frågan är inte längre om människan orsakar den globala uppvärmningen. Den springande frågan är i stället hur vi kan genomföra den samhällsomställning som krävs, hur snabbt den kan ske och hur vi säkerställer att den blir socialt och ekonomiskt rättvis.

Sverige har goda förutsättningar att vara ett föregångsland. Vi har en stark industri, en välutbildad befolkning, relativt väl fungerande samhällsinstitutioner och en lång tradition av samarbete mellan stat, näringsliv och arbetsmarknadens parter. Samtidigt har vi under de senaste fyra åren sett hur klimatarbetet har monterats ned.

Goda förutsättningar räcker således inte. Klimatomställningen sker inte av sig själv. Den kräver politiska beslut, långsiktiga investeringar och ett samhälle där människor känner framtidstro. Kostnaderna och bördorna för klimatomställningen behöver fördelas bättre för att öka acceptansen för våra klimatåtgärder.

Vi måste därför vända på alla stenar för att minska utsläppen av växthusgaser. Klimatfrågan kan inte behandlas som en isolerad miljöfråga. Den behöver genomsyra den ekonomiska politiken, näringspolitiken, transportpolitiken, bostadspolitiken och den offentliga sektorns verksamhet.

Sverige har ett beslutat klimatpolitiskt ramverk, samt en beslutad klimatstrategi i ljuset av Fit for 55. Nuvarande strategier och ramverk behöver dock uppdateras i ljuset av ökande utsläpp och ökande ekonomisk ojämlikhet.

Den rättvisa omställningen och den nordiska samhällsmodellen

Den svenska och nordiska samhällsmodellen har visat sig framgångsrik i en internationell jämförelse. Kombinationen av demokratiska samhällen med starka fri- och rättigheter och en politik för jämlikhet har skapat fria och självständiga människor, samtidigt som den har stärkt människors förtroende för varandra och för samhällets institutioner.

Detta är inte minst viktigt när samhället står inför stora förändringar. Förtroendet för samhället är avgörande för möjligheten att genomföra omfattande klimatpolitiska reformer. Ett samhälle som präglas av stora ekonomiska klyftor, segregation och bristande framtidstro riskerar också att få svårare att mobilisera människor bakom gemensamma samhällsmål.

Klimatpolitiken måste därför gå hand i hand med en politik för ökad jämlikhet och starkare välfärd. En rättvis omställning betyder att alla människor, oavsett inkomst, bostadsort eller yrke, ska ha möjlighet att bidra till och ta del av de vinster som den gröna omställningen innebär. Den som är beroende av bilen för att ta sig till arbetet har andra förutsättningar än den som bor i en storstad med väl fungerande kollektivtrafik. Den som bor i en äldre villa med höga uppvärmningskostnader har andra möjligheter att investera i ny teknik än den som redan har tillgång till ett energieffektivt boende.

Klimatpolitiken måste förstå dessa skillnader. Det innebär inte att nödvändiga klimatåtgärder ska skjutas på framtiden. Tvärtom. Men det innebär att ekonomiska styrmedel behöver kombineras med en aktiv fördelningspolitik, investeringar i alternativ och stöd till människor och företag som behöver ställa om.

Den gröna omställningen kommer också att förändra arbetsmarknaden. Nya branscher växer fram medan andra verksamheter förändras eller försvinner. Därför behövs en aktiv arbetsmarknadspolitik, utbildningsinsatser och en socialförsäkring som skapar trygghet under förändring.

Den som förlorar sitt arbete till följd av omställningen måste ges reella möjligheter att finna ett nytt och bättre arbete. Det är genom detta samspel mellan klimatpolitik, ekonomisk politik och social rättvisa som Sverige kan skapa ett långsiktigt stöd för omställningen.

Klimatperspektivet måste integreras i finanspolitiken

Sverige har sedan 1990-talskrisen byggt upp ett finanspolitiskt ramverk som bidragit till ordning och reda i de offentliga finanserna. Det har tjänat Sverige väl. Det finanspolitiska ramverket har samtidigt utvecklats genom lagstiftning, principer och praxis. Det är ingen naturlag, utan ett politiskt skapat system för att möjliggöra en ansvarsfull ekonomisk politik.

I dag har Sverige också ett klimatpolitiskt ramverk. Den springande frågan blir därmed om klimatperspektivet har ett lika starkt och tydligt genomslag i regeringens arbete som budgetpolitiken och det finanspolitiska ramverket. Klimatpolitiska rådet har återkommande betonat att omställningstakten behöver öka och att klimatpolitiken måste integreras bättre i den övriga politiken.

Detta är en central fråga för framtidens ekonomiska politik. När regeringen utformar skatter, transfereringar, investeringsstöd, infrastrukturplaner och andra ekonomiska reformer måste klimatkonsekvenserna vara en fullt integrerad del av beslutsunderlaget.

En ekonomisk reform som på kort sikt stärker de offentliga finanserna kan samtidigt förvärra klimatproblemen och därmed skapa betydande kostnader längre fram. På samma sätt kan en investering som kortsiktigt innebär en offentlig utgift skapa stora samhällsekonomiska vinster genom lägre utsläpp, stärkt produktivitet och minskad sårbarhet.

Det handlar alltså inte om att överge sunda offentliga finanser. Det handlar om att utveckla förståelsen av vad en långsiktigt ansvarsfull ekonomisk politik faktiskt innebär. Staten behöver i högre grad väga samman de ekonomiska, sociala och klimatmässiga effekterna av politiska reformer. Klimatperspektivet bör därför systematiskt integreras i finanspolitiken och i underlagen till de beslut som formar Sveriges ekonomiska utveckling.

Konsumtionsbaserade klimatmål – hela vårt klimatavtryck måste synliggöras

En viktig del av klimatomställningen handlar om hur vi mäter utsläpp. Dagens klimatpolitiska ramverk utgår i huvudsak från territoriella utsläpp, alltså utsläpp som sker inom Sveriges gränser. Det är i många avseenden logiskt, eftersom det är dessa utsläpp som Sverige direkt kan påverka genom nationell lagstiftning och ekonomiska styrmedel. Samtidigt har detta angreppssätt betydande begränsningar. I en globaliserad värld konsumerar vi stora mängder varor som tillverkats i andra länder. Utsläppen från produktionen av dessa varor syns inte i Sveriges territoriella utsläppsstatistik. Samtidigt räknas utsläpp från svensk exportproduktion inom våra gränser, trots att varorna konsumeras någon annanstans.

Detta innebär att en del av svenskarnas faktiska klimatpåverkan riskerar att bli osynlig i den politiska diskussionen. Det räcker inte att Sveriges utsläpp inom landet minskar om vi samtidigt bidrar till omfattande utsläpp genom vår konsumtion. Sverige behöver därför komplettera dagens klimatmål med konsumtionsbaserade mål. Det handlar inte om att ersätta de befintliga målen, utan om att komplettera dem för att skapa en mer rättvisande bild av vårt samlade klimatansvar.

Det finns metodologiska svårigheter med att beräkna konsumtionsbaserade utsläpp. Handel, globala produktionskedjor och olika beräkningsmetoder gör att resultaten innehåller osäkerheter. Men problemen med att mäta utsläppen kan inte innebära att vi avstår från att försöka.

Kunskap om vårt faktiska klimatavtryck är också viktig för människors möjligheter att fatta informerade beslut. Vi behöver alla dra åt samma håll. Det är en av Parisavtalets stora framgångar: insikten om att inget land kan lösa klimatkrisen på egen hand. Sverige kan inte begära att andra länder ska ta sitt ansvar om vi inte själva är beredda att bära vår del av bördan.

EU utsläppshandel måste fortsätta utvecklas

EU utsläppshandelssystem är ett centralt verktyg för att minska utsläppen inom unionen. Genom att sätta ett tak för utsläppen och låta företag handla med utsläppsrätter skapas ett ekonomiskt incitament att investera i utsläppsminskningar. Systemet innebär att utsläppen får ett pris och att företag som kan minska sina utsläpp till en låg kostnad ges incitament att göra det.

Det är i grunden en fungerande marknadsmekanism, men den behöver kontinuerligt utvecklas. Historiskt har överskott av utsläppsrätter och låga priser begränsat systemets

effektivitet. EU har genomfört betydande reformer, men det är fortsatt viktigt att utsläppstaket minskar i den takt som unionens klimatåtaganden kräver.

Sverige bör därför verka för att utsläppshandeln även framöver utvecklas med höga klimatambitioner, tydliga långsiktiga spelregler och en effektiv hantering av eventuella överskott.

En grön investeringsbank för framtidens Sverige

För att Sverige ska nå sina klimatmål krävs omfattande investeringar i bland annat infrastruktur, industrins omställning, energiförsörjning och ny teknologi. Många av dessa investeringar är långsiktiga och kapitalkrävande. De kan medföra betydande tekniska och ekonomiska risker, samtidigt som de skapar stora samhällsvinster som inte fullt ut tillfaller den enskilda investeraren.

Det innebär att samhällsekonomiskt önskvärda investeringar riskerar att inte komma till stånd. Staten har här en viktig uppgift. En grön statlig investeringsbank skulle kunna vara ett kraftfullt verktyg för att öka investeringstakten. Staten kan bidra med något som privata aktörer inte alltid klarar av: stora mängder långsiktigt och uthålligt kapital.

Investeringsbankens främsta uppgift skulle inte vara att ersätta privata investeringar, utan att mobilisera dem. Genom statligt grundkapital, låneinstrument, garantier och olika former av riskdelning skulle banken kunna bidra till att finansiera investeringar som annars riskerar att försenas eller inte genomföras.

Det skulle exempelvis kunna handla om klimatsmarta bostäder, energieffektivisering, laddinfrastruktur, industrins elektrifiering, bioraffinaderier och anläggningar för koldioxidavskiljning och lagring. En grön investeringsbank skulle också kunna bidra till att förbättra hushållens möjligheter att genomföra klimatinvesteringar. Internationellt finns flera exempel på offentliga investeringsbanker, bland annat i Tyskland, Storbritannien och på europeisk nivå genom Europeiska investeringsbanken.

I Sverige finns redan betydande kompetens hos bland andra Almi, Svensk Exportkredit, Riksgälden och Exportkreditnämnden. Det bör därför utredas hur befintliga finansiella instrument och kompetenser kan utvecklas och samlas för att bättre möta klimatomställningens behov.

En sådan utredning bör även analysera hur statens risktagande ska begränsas, hur klimatnyttan ska bedömas och hur banken kan samverka med privat kapital. Det handlar om jobben och svensk industri. Men det handlar framför allt om vårt gemensamma klimatansvar.

Grön industrialisering, innovation och export

Världen genomgår en snabb global omställning där konkurrensen om kapital, kompetens och marknader hårdnar. För Sverige innebär det ett vägval. Antingen tappar vi fart, eller så mobiliserar vi investeringar som gör att svenska företag kan utveckla och industrialisera grön teknik här hemma och konkurrera på globala marknader.

Sverige har betydande styrkor i form av industrins kompetens, teknisk specialisering, innovationskraft och erfarenhet av samarbete mellan stat och näringsliv. Men omställningen kräver mer. Forskning och utveckling måste i högre grad leda till nya produkter, företag och industriella investeringar. Det behövs bättre möjligheter att ta teknik från försöksstadiet till fullskalig produktion.

Testbäddar och demonstrationsanläggningar är här en viktig länk mellan forskning och marknad. Långsiktiga och förutsägbara finansieringsvillkor kan minska riskerna och bidra till att nya verksamheter etableras i Sverige.

Strategiska partnerskap mellan stat och näringsliv bör utvecklas inom områden där Sverige har särskilt goda förutsättningar att bidra till den globala klimatomställningen.

Dessa partnerskap bör bygga på tydliga färdplaner för utsläppsminskningar, kompetensförsörjning, investeringar och export. Svensk miljö- och klimatteknik har också en viktig roll på världsmarknaden. Genom att stärka exportfrämjandet via Team Sweden och de regionala exportcentrumen kan fler svenska företag nå internationella marknader.

Den gröna omställningen är därmed inte bara en fråga om att minska kostnaderna för framtida klimatförändringar. Den är också en möjlighet att stärka Sveriges produktivitet, konkurrenskraft och långsiktiga välstånd.

Energi, elektrifiering och hållbar infrastruktur

En framgångsrik grön industrialisering förutsätter tillgång till konkurrenskraftig, tillförlitlig och fossilfri energi. Industrins elektrifiering, transportsektorns omställning och utvecklingen av nya verksamheter ställer stora krav på såväl elproduktion som överföringskapacitet och flexibilitet i energisystemet.

Det räcker inte att ny teknik utvecklas om de grundläggande förutsättningarna för investeringar saknas. Elnäten behöver byggas ut och moderniseras. Tillståndsprocesser behöver vara effektiva och rättssäkra. Energieffektivisering behöver ges större uppmärksamhet.

Staten måste också ta ett större ansvar för investeringar i hållbar transportinfrastruktur. Investeringar i järnvägar, kollektivtrafik, laddinfrastruktur och

effektiva godstransporter kan samtidigt bidra till lägre utsläpp, ökad produktivitet och bättre förutsättningar för företag och människor i hela landet.

En viktig del av detta är att klimatnytta och samhällsekonomiska effekter får ett tydligt genomslag vid prioritering av infrastrukturinvesteringar.

Särskild hänsyn bör tas till flaskhalsar i viktiga transportstråk och till de delar av infrastrukturen som är avgörande för svensk exportindustri.

Klimatomställningen och den ekonomiska utvecklingen måste ses som två delar av samma samhällsprojekt.

Offentlig upphandling som motor för grön innovation

Den offentliga sektorn köper varje år varor och tjänster för mycket stora belopp. Staten, kommunerna och regionerna har därmed en betydande möjlighet att påverka marknaden.

Offentlig upphandling är ett av de mest kraftfulla verktyg som samhället förfogar över för att stimulera utvecklingen mot en mer hållbar ekonomi. Genom att ställa krav på klimatpåverkan, cirkularitet och sociala villkor kan offentlig sektor bidra till att minska utsläppen och samtidigt stärka innovation och konkurrenskraft.

När den offentliga sektorn efterfrågar nya lösningar, såsom fossilfria transporter, klimatsmarta byggmaterial eller digitala tjänster som minskar resursanvändningen, stimuleras företag att utveckla ny teknik och nya affärsmodeller.

Offentlig sektor kan därmed fungera som en testbädd för morgondagens hållbara lösningar. Men då krävs också att upphandlingssystemet utvecklas. Alltför ofta präglas upphandlingar av kortsiktiga kostnadsperspektiv där inköpspriset ges större betydelse än den totala kostnaden och samhällsnyttan över tid.

I större utsträckning bör upphandlingar därför utformas utifrån livscykelkostnader, funktion, klimatpåverkan och möjligheterna till innovation.

Kommuner, regioner och statliga myndigheter behöver bättre tillgång till kunskap, gemensamma standarder och praktiskt stöd.

Det bör också finnas möjlighet att utveckla gemensamma modeller för innovationsupphandling så att nya lösningar kan prövas utan onödiga ekonomiska och administrativa risker.

Målet bör vara en upphandlingspolitik där offentliga inköp bidrar till hållbarhet, innovation och långsiktig samhällsekonomisk effektivitet.

Cirkulär ekonomi – från ord till handling

Det moderna industrisamhället bygger fortfarande i stor utsträckning på linjära materialflöden. Råvaror utvinns, produkter tillverkas, konsumeras och blir därefter avfall. Detta innebär ett omfattande resursutnyttjande och bidrar till såväl klimatutsläpp som miljöförstöring.

En mer cirkulär ekonomi kan minska behovet av nya råvaror, förbättra resurseffektiviteten och skapa förutsättningar för nya företag och arbetstillfällen. För att nå dit krävs dock mer än goda ambitioner.

Det behövs ekonomiska incitament som gör det mer attraktivt att reparera, återanvända och dela produkter. Det behövs också en utvecklad marknad för återvunna material och tydliga gemensamma regler inom EU.

Sverige bör därför verka för harmoniserade regelverk som underlättar cirkulära materialflöden och gör det möjligt att använda återvunnet material i högvärdiga produkter. Särskilt angeläget är att stärka förutsättningarna för avancerad materialåtervinning, exempelvis av plast och andra komplexa material.

Skattesystemet bör också ses över för att undersöka hur ekonomiska styrmedel kan främja reparation, återbruk och olika former av delningsekonomi.

En cirkulär ekonomi är inte bara en miljöfråga. Det är också en fråga om industriell utveckling, handel och ökad resurseffektivitet.

Flygets klimatutsläpp måste minska

Transportsektorn står för en betydande del av Sveriges klimatutsläpp och flygets klimatpåverkan är en särskild utmaning. Flyget har stor betydelse för ett land som Sverige. Det gäller inte minst internationella förbindelser, handel och möjligheten att resa mellan olika delar av världen.

Samtidigt kan vi inte blunda för att flygtrafiken har en betydande klimatpåverkan. Det finns flera sätt att minska utsläppen från flyget. Det kan dels handla om bättre drivmedel och teknisk utveckling, dels om en minskning av flygandet där det finns rimliga alternativ.

Internationella överenskommelser är viktiga, men arbetet inom de globala institutionerna har ofta gått långsamt. EU gemensamma regelverk och utsläppshandel spelar därför en central roll.

Sverige behöver samtidigt vara berett att använda nationella styrmedel.

En progressiv beskattning av flygresor bör övervägas. Ett sådant system skulle i större utsträckning kunna ta hänsyn till hur ofta en person flyger och därmed fördela

kostnaderna mer rättvist. Den som flyger ofta och orsakar stora utsläpp bör också bära en större del av klimatkostnaden.

Parallellt behöver staten bidra till forskning, utveckling och produktion av hållbara flygbränslen, inklusive förnybara syntetiska bränslen. Det är viktigt att dessa bränslens faktiska klimatpåverkan bedöms ur ett livscykelperspektiv.

Genom sitt ägande i Swedavia och genom andra relevanta styrmedel kan staten bidra till att skapa bättre förutsättningar för flygets tekniska omställning.

Det är också rimligt att successivt minska beroendet av inrikesflyg på sträckor där järnvägen erbjuder ett fungerande alternativ. För att detta ska vara möjligt behöver järnvägens kapacitet, tillförlitlighet och restider förbättras.

Staten bör dessutom gå före genom resepolicyer som prioriterar digitala möten och tågresor när dessa utgör rimliga alternativ till flyget. Klimatpolitiken för flyget bör således kombinera ekonomiska styrmedel, teknikutveckling, förändrade resvanor och offentligt ansvarstagande.

Klimatpåverkan från maten och vår konsumtion

Vår matkonsumtion har stor betydelse för klimatet. Livsmedelsproduktionen orsakar utsläpp av växthusgaser genom bland annat jordbruk, djurhållning, markanvändning, energianvändning och transporter.

Framför allt animaliska livsmedel kan ha en betydande klimatpåverkan, även om utsläppen varierar beroende på produktionsmetoder och andra omständigheter. Det är viktigt att inte reducera frågan till en motsättning mellan olika typer av livsmedel eller mellan svensk och utländsk produktion. Klimatpåverkan behöver analyseras utifrån hela produktionskedjan.

En central fråga är hur konsumenter kan få bättre möjligheter att fatta informerade beslut. Det bör därför övervägas hur klimatmärkning av livsmedel och andra varor kan utvecklas, gärna inom ramen för gemensamma europeiska standarder.

En tydlig och jämförbar information om varors klimatpåverkan skulle göra det enklare för människor att välja produkter med lägre utsläpp. Det offentliga har också ett särskilt ansvar.

Varje dag serveras stora mängder måltider inom skolor, äldreomsorg, sjukvård och andra offentliga verksamheter. Genom att ställa krav på klimatpåverkan, näringsinnehåll och resurseffektivitet kan offentlig sektor bidra till betydande förändringar.

Det kan handla om att minska matsvinnet, utveckla mer klimatsmarta menyer och skapa bättre förutsättningar för hållbar livsmedelsproduktion. Samtidigt behöver hänsyn tas till livsmedelsförsörjning, kvalitet, konkurrens och människors olika behov.

Offentlig datainsamling och uppföljning skulle också kunna skapa incitament för skolor, äldreboenden och andra verksamheter att minska sina klimatavtryck.

På detta sätt kan offentlig sektor inte bara minska sina egna utsläpp utan också bidra till förändrade normer och en bredare samhällsomställning.

Klimatanpassning och beredskap inför framtidens naturkatastrofer

Även om världens länder lyckas minska utsläppen av växthusgaser kommer samhället under lång tid behöva hantera effekterna av ett förändrat klimat. Redan i dag ser vi konsekvenserna i form av extrem nederbörd, värmeböljor, torka, skogsbränder och översvämningar.

Klimatförändringarna innebär stora risker för människors liv och hälsa, för bostäder och infrastruktur och för viktiga samhällsfunktioner. Det betyder att klimatanpassning måste bli en naturlig del av samhällsplaneringen.

Sverige behöver stärka sin förmåga att förebygga, hantera och återhämta sig från klimatrelaterade naturkatastrofer. Räddningstjänst, kommuner, regioner och statliga myndigheter behöver ha tillräcklig beredskap för extrema väderhändelser. Samverkan mellan olika aktörer behöver utvecklas och ansvarsfördelningen vara tydlig.

Det bör också genomföras en översyn av befintlig lagstiftning för att säkerställa att långsiktiga klimateffekter hanteras på ett tillfredsställande sätt. Det gäller exempelvis plan- och bygglagen och andra regelverk som styr markanvändning, bebyggelse och infrastruktur

Stigande havsnivåer, erosion, ras, skred och översvämningsrisker måste ges större betydelse vid beslut om ny bebyggelse och långsiktiga samhällsinvesteringar. Att investera i klimatanpassning innebär kostnader. Men att avstå från nödvändiga förebyggande åtgärder riskerar att bli betydligt dyrare. Klimatanpassningen är därför inte bara en fråga om miljö och säkerhet. Det är också en fråga om långsiktigt ekonomiskt ansvarstagande.

Klimatomställningen är en samhällsuppgift

Det finns en tendens i den politiska debatten att ställa klimatpolitik mot tillväxt, sysselsättning och välfärd. Det är en olycklig och i grunden förenklad motsättning.

En framgångsrik klimatomställning kan tvärtom skapa stora möjligheter för Sverige. Nya industrier kan växa fram, befintliga företag kan stärka sin konkurrenskraft och investeringar i energi och infrastruktur kan bidra till ökad produktivitet.

Men dessa möjligheter kommer inte att förverkligas utan politisk handling. Historien visar att stora samhällsförändringar sällan sker enbart genom enskilda individers beslut eller genom marknadens spontana utveckling. Utbyggnaden av välfärdssamhället, elektrifieringen, bostadsbyggandet och utvecklingen av den moderna svenska industrin har alla förutsatt betydande gemensamma investeringar och långsiktigt politiskt ansvarstagande.

Klimatomställningen behöver betraktas i samma ljus. Staten måste skapa tydliga och långsiktiga spelregler, mobilisera kapital, utveckla infrastrukturen och säkerställa att omställningens kostnader och vinster fördelas rättvist. Näringslivet måste investera, utveckla och kommersialisera ny teknik. Arbetsmarknadens parter måste bidra till kompetensutveckling och trygghet i förändring. Kommuner och regioner måste ges goda förutsättningar att genomföra klimatarbetet nära människor. Och medborgarna måste kunna känna förtroende för att de gemensamma ansträngningarna leder till ett bättre samhälle.

Sverige behöver återigen visa att ekonomisk utveckling, social rättvisa och minskad klimatpåverkan kan gå hand i hand. Det gör inget om Sverige går före. Men framför allt måste vi bära vår del av bördan. Vår generation har ansvaret. Att skjuta nödvändiga beslut på framtiden innebär att vi överlåter både kostnaderna och konsekvenserna på våra barn.

Vi har varken tid eller råd att vänta.

Mathias Tegnér (S)